

Oymaağaç Höyük/Nerik (?)

Oymaağaç Höyük/Nerik (?)

RAINER MARIA CZICHON*

Samsun İli Vezirköprü İlçesi'nde bulunan Oymaağaç Höyük kazısı 2005 yılından itibaren Berlin Freie Üniversitesi'nden Prof. Dr. Rainer Maria Czichon ve Prof. Dr. Jörg Klinger başkanlığında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Alman Araştırma Fonu (DFG), Gerda Henkel Vakfı, Tepe Knauf ve çeşitli özel sponsorların destekleriyle gerçekleştirilmektedir. 200x190 m büyüklüğündeki Oymaağaç Höyük (Fig. 1) tarihi Vezirköprü-Alaçam yolunun batısında yer almakta ve bir Kızıhrmak geçidine yakındır. Kalkolitik/Eski Tunç Çağı'nda Tavşan Dağları'ndan İkiztepe'nin bronz atölyelerine bakır götüren kervanlar (Bilgi 2004: 9ff.) aynı yoldan gitmişlerdi. Oymaağaç Köyü'nün karşısında yer alan Avdan Köyü'nde bulunan ve yürüyüş yapanları selamlayan bir mezar steli, bu yolun Roma-Bizans Dönemi'nde kullanılmış olduğunu gösterir (www.sdu.dk/halys). Altınkaya Barajı 1982'de inşa edilene kadar Vezirköprü'den Bafra'ya giden hububat taşımacıları da aynı nehir geçidini kullanmışlardır.

Bir ticari yol ve nehir geçidine yakınlığı dışında ılıman bir iklim, çeşitli hububatlar yetiştirmeye imkân veren verimli topraklar, çevredeki meşe ve çam ormanlarında bulunan av hayvanları ve özellikle de su bolluğu Oymaağaç Höyük'te yerleşme kararını kolaylaştırmıştır.

Yüzey araştırmaları ve kazı sonuçlarına göre Oymaağaç Höyük'te Kalkolitik Çağ'dan, Geç Demir Çağı'na kadar sürekli yerleşim vardır. Ancak Hitit Dönemi için höyüğün önemi fazladır. Çünkü Hititlerin kutsal şehri "Nerik" in, Oymaağaç Höyük'te olduğu düşünülmektedir.

Eski Hitit Dönemi'nde Nerik, Arinna ve Ziplanda; başkent Hattuşa dışında vergi vermeyen şehirlerdi (Czichon et al. 2006: 159-160). Ayrıca Nerik'in Fırtına Tanrısı'nın imparatorlukta önemli bir rolü vardı. Her kim kral olmak isterse, Nerik'in Fırtına Tanrısı'ndan onay alması gerekiyor-

Oymaağaç, which is located in the Vezirköprü District of Samsun, has been excavated by Dr. Rainer Maria Czichon and Prof. Jörg Klinger since 2005 with support from Republic of Turkey Ministry of Culture and Tourism, German Research Fund (DFG), Gerda Henkel Foundation, Tepe Knauf and various private sponsors. The mound (Fig. 1), measuring 200x190 m, rises to the west of the historical Vezirköprü-Alaçam road, near a pass over Halys. In the Chalcolithic/Bronze Age, the caravans carrying copper to the bronze workshops of İkiztepe from the Tavşan Mountains had used this route (Bilgiç 2004: 9ff.). A grave stela found in the village of Avdan opposite Oymaağaç is a witness to the continuous use of it (www.sdu.dk/halys). Until the construction of Altınkaya Dam in 1982, grain transport from Vezirköprü to Bafra had been carried out in through the above-mentioned passage.

Oymaağaç was a favorable candidate for settlement thanks to its closeness to a river passage and a commercial route, mild climate, fertile soils, oak and pine forests that accommodate various games and abundant sources of water.

Surveys and excavations show that the mound was settled from the Chalcolithic until the Late Iron Age without any interruption. It is particularly an important site for the Hittite Period, since Oymaağaç is thought to be Nerik, the sacred city of the Hittites.

In the Old Hittite Period, in addition to Hattuşa, Nerik, Arinna and Ziplanda were also free from tax (Czichon et al. 2006: 159-

* Prof. Dr., Freie Universität Berlin, Institut für Vorderasiatische Archäologie, Hüttenweg 7 D-1419, Berlin, rczichon@zedat.fu-berlin.de

160). The Storm God of Nerik was a prominent deity, as the future kings ought to seek for the approval of the approval. The city was also home of *Iluyanka* myth and the festival of *purulliya*. During this festival, held in the new year, the king's powers were renewed and the works of art in his temple were remade such as a sacrificial oaken table, an *askoi* made of black and white goat hair and two large bronze axes provided by the wooden tablet scribes. A room (?) named *dahanga* was the most sacred place in the temple, where the statues of the Storm God and his wife Zah(š)apuna stood (Haas 1994: 701). An 8 cm-high terracotta foot in red paint (Fig. 2) might belong to one of these.

The shores of Black Sea, where Nerik is located, was a part of the Hittite Empire in the Old Hittite Period. After the Kaskaean, the dwellers of Pontic Mountains, had gained the control of the region Nerik remained within the empire. According to survey results there was no Hittite city around Nerik in the imperial period, a fact also confirmed by a bit of information in KUB 12.19+, where we read that "Nerik become like a mussel in the water... It was a city of the deep." (Haas 1994: 595, fn. 387). The nearest Hittite settlement is to the south of the Tavşan Mountains, around Amasya, Merziyon and Çankırı. This was a period when the festival of *purulliya*

du. Ayrıca *Iluyanka* miti ve *purulliya*-festivali Nerik'te gerçekleşiyordu. Yeni yılda yapılan *purulliya*-festivalinde kralın güçleri yenileniyor, aynı zamanda mabedinde kullanılan eserler -örneğin; meşe ağacından bir adak masası, siyah ve beyaz keçi kılından yapılmış *askoi* ve tahta tablet yazan kâtipler tarafından verilen iki büyük bronz balta- yeniden yapıyordu. *Dahanga* adlı bir oda (?) mabedin en kutsal yeriydi. Orada Fırtına Tanrısı'nın ve eşi Zah(š)apuna'nın heykelleri duruyordu (Haas 1994: 701). Kazılarda bulunan pişmiş topraktan yapılmış kırmızı boyalı ve 8 cm boyutlu bir ayak, (Fig. 2) söz konusu tanrı heykellerine ait bir parça olabilir.

Fig. 1: Oymaağaç Höyük, genel görünüm (Fotoğraf: Orhan Özgülbaş, Türk Hava Kurumu Genel Başkanlığı)

General view of Oymaağaç Höyük (Photo: Orhan Özgülbaş, Turkish Aeronautical Association)

Fig. 2: Pişmiş topraktan yapılmış bir ayak
A terracotta foot

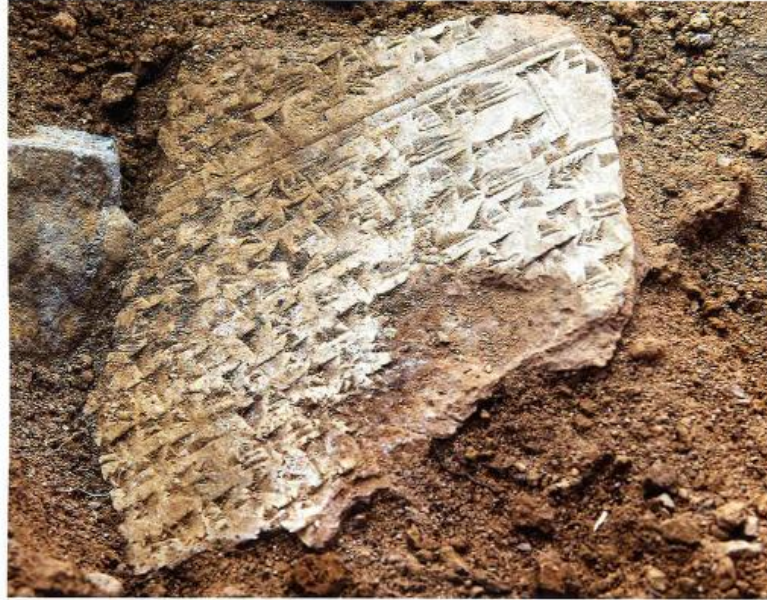
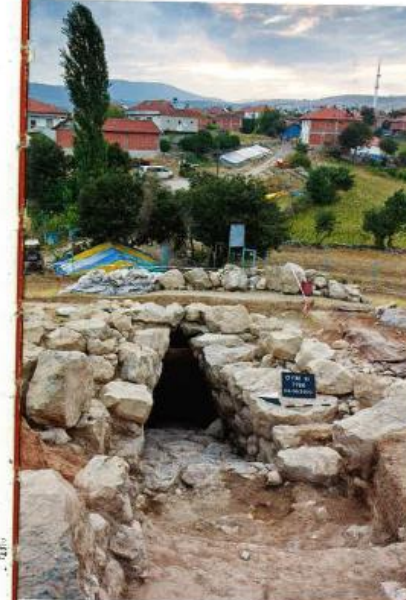

Fig. 6:
Bir tablet parçasının bulunmuş şekli
A tablet at its find-spot

dikten sonra parçaların iki ayrı tablete ait olduğu anlaşılmıştır. 16 cm genişliğindeki tablet ilgi çekicidir. Çünkü bu tabletteki çivi yazısı, Oymağaç Höyük'teki öteki tablet parçalarından farklıdır. Metin paleografik açıdan Hitit İmparatorluğu'nun sonuna tarihlenmektedir. Klinger'e göre (Czichon *et al.* 2011: 222-223) bu tablette çeşitli malzemelerden –örneğin; kült envanteriyle ilgili objeler, madeni eserler, kıyafetler, kumaş ve deriden yapılmış başka objeler– bahsedildiği için, bir envanter metnine benzemektedir. Metinden anlaşıldığı kadarıyla, biri –kâtip olabilir– bu eserleri tartıktan sonra bir sandığa koyar, mühürler ve tabletin üzerine not eder. Bu işlem çok önemliydi. Tableti yazan kişinin gümüş bir küreyi tartmadığını söylemesi, kendini savunduğunu düşünmemize neden olmaktadır. İkinci ve daha büyük olan tablet, mabette saklanan çeşitli tanrılara ait eserleri içermektedir. Örneğin; altın küreler, gümüş bir ibrik, gümüş ve altın UD.ZAL.LE adlı semboller (?). Bahsedilen her iki tabletin Oymağaç Höyük'te yazıldığı kesindir. Büyük olasılıkla Fırtına Tanrısı'nın mabedinde kâtiplere ait bir oda bulunuyor olmalıdır (Czichon *et al.* 2011: 223).

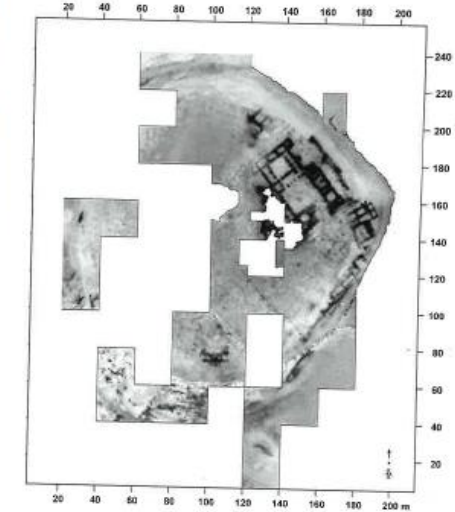
in the limestone rocks and Hittites enlarged it. Big door stones on the slopes were protecting the path to the stairs. To emphasize the importance of underground spring, distinctive red andesite stones from Tavşanlı Mountains were used.

The outer wall of the north tower belonging to the city gate runs parallel to the underground stairs. The gate was absent in the geomagnetic map, but did later discovered by Harald von Osten while conducting his geoelectrical surveys (Fig. 8). Its two towers, each with six rooms and measuring 17 m in height, belong to the Hittite period. Most of the remains of the south tower disappeared due to agriculture and erosion. Two square room in the west of the north tower have been excavated (Fig. 9). The room to its south covering an area of 8m², however, produced unexpected finds beneath a burnt layer: Two plates (Fig. 11), gray and red pitchers, a red slipped bottle and a cup with single handle (Fig. 12) was found around a cream slipped bathtub measuring 80x70x40 cm (Fig. 10). Bronze ornaments of a valuable dress, a unique gold or silver ring weighing 13 grams, a precious stone socket

and a bronze seal decorated with a disc-shaped rosette were unearthed from the ashy soil (Fig. 13). The seal is attached to an elaborate pin with a beaded chain. Similar seals are known from Mari (Margueron 2004:292 Fig. 281 and 283, 2b). A well-preserved sickle was discovered on the ground floor, which must have served as a dress ornament as seen on the statue of the Late Assyrian king Assurnasirpal II (Caubet – Pouyssegur 2001: 122). The bathtub preserved a small bank with little holes (Fig. 14). A similar tub was discovered in the Boğazköy-Sarıkale excavations in what called a "bathroom". (Seeher 2004:68-70). A drain pipe coming out of the tub supports this view. The finds from Oymağaç suggest that the room of the tower that looks to southwest, i.e. the temple, had an official function. It is highly likely that important people (members of royal family?) had a bath, anointed themselves, did makeup and dressed before they entered the temple.

As the Hittite royal family fled to Southeast Anatolia from their homeland and the Hittite cities were destroyed (including Nerik) Nerik lost its significance. In the Early Iron Age the

2011 yılına kadar kazılarda Hitit törenleri, tarihi konular ve mektup metinleri içeren toplam 11 tablet parçası bulunmuştur. Çoğu fragmanda Nerik şehrinin adı, Nerik'in tanrıları, Nerik'in Fırtına Tanrısı ve onun eşi Zah(ş)apuna ile Haharwa Dağı gibi Nerik çevresindeki bölgelerden bahsedilmektedir. Tüm bu belgeler, Oymağaç Höyük'ün Hititlerin kutsal şehri "Nerik" olması fikrini güçlendirmektedir (Forlanini 2011: 119-135).

Bu varsayım doğrusa, Oymağaç Höyük'te Fırtına Tanrısı'nın "sevdiği pınar"ının bulunması gerekmektedir. Mitolojiye göre, Nerik'in Fırtına Tanrısı insanlardan baktığı zaman sevdiği pınara girmiş ve orada saklanmıştı. Bu süre içerisinde yağmur yağmadığından, kuraklık başlamıştı. Bunun üzerine insanlar çeşitli yöntemlerle Fırtına Tanrısı'nın, mabedine geri dönmesi için çabalamışlar, ancak başarılı olamamışlardı. Sonunda gönderilen bir arının onu sokması üzerine Fırtına Tanrısı mabedine geri dönmüştür. Gerçekten de Oymağaç Höyük'te yer alan mabedin doğu tarafında, aşağıya inen bir yeraltı merdiveni keşfedilmiştir (Fig. 7). Benzer yapılar "potern" şeklinde tanımlanmakta ve bu yapılar Hattuşa, Alaca Höyük ve Uğaric'ten bilinmektedir. 2011 yılına kadar 33 basamağı temizlenmiş

Fig. 7:
Mabedin doğu tarafında keşfedilen yeraltı merdiveni

The underground stairs discovered east of the temple

Fig. 8:
Jeomanyetik harita
Geomagnetic map

ve aşağısında bir kaya odası gözükmeye başlamıştır. Söz konusu odanın içinde bir havuz veya bir pınar olduğu tahmin edilmektedir. Jeolog Volker von Seckendorff'a göre, kireç taşı kayaların içinde doğal bir karstik kaynak yer almaktaydı ve Hititler bu kaynağı genişletmişlerdi. Yamaçta duran büyük kapı taşları, merdivenin giriş kapısını korumuştur. Tavşan Dağları'ndan getirilen kırmızı andezitten yapılmış farklı ve değerli taşlar, yeraltı pınarının önemini vurgulamak için kullanılmıştır.

Yeraltı merdivenin paralelinde, şehir kapısına ait kuzey kulesinin dış duvarı geçmektedir. Harald von der Osten jeo-elektrikli bir yüzey araştırması yaparken jeomagnetik haritasında gözükmeyen şehir kapısını bulmuştur (Fig. 8). Hitit Dönemi'ne ait 17 m uzunluğunda, 6 odalı iki kule yer almaktadır. Ancak tarımcılık ve erozyondan dolayı güney

Fig. 9:
Kuzey kulesinin batı tarafındaki iki kare planlı oda

Two rooms with square plan to the east of north tower

Fig. 10:
Krem astarlı küvet

A bath tub with buff slip

Fig. 11:
Yuvarlak ağızlı tabak

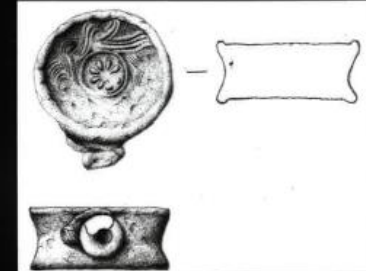
A plate with rounded motifs

Fig. 12:
Tek kulplu bardak

A cup with single handle

Fig. 13:
Roset dekorlu bronz bir mühür

A bronze seal decorated with rosette motifs

Fotoğraf: Aktüel Arkeoloji Dergisi
Photo: Aktüel Arkeoloji Dergisi

kulesine ait duvar kalıntılarının çoğu kaybolmuştur. Şimdiye kadar kuzey kulenin batı tarafındaki iki kare planlı oda kazılmıştır (Fig. 9). Güneyindeki 8 m² büyüklüğündeki odanın yanmış bir tabakasının altında hiç beklenmeyen bir emantere rastlanmıştır. 35 cm tabanın içine sokulmuş, 80x70x40 cm boyutlu krem astarlı bir küvetin (Fig. 10) etrafında iki yuvarlak ağızlı tabak (Fig. 11), gri ve kırmızı ibrikler, kırmızı astarlı bir şise ve tek kulplu bir bardak (Fig. 12) bulunmuştur. Ayrıca değerli bir kıyafete ait bronz süsler -13 gr ağırlığında altın veya gümüş kaplı eşi benzeri olmayan bir yüzük, değerli bir tas yuvası ve disk şekilli rozet dekorlu bronz bir mülhür (Fig. 13)- köllü toprakta çıkarılmıştır. Bu bronz mülhür, boncuklu bir zincirle süslü bir iğneye bağlanmıştır. Benzeri Mari şehrinde tanınan bir resimden bilinmektedir (Margueron 2004:292 Fig. 281 ve 283,2b). Tabanın üzerinde sapasağlam bir bronz orak

site was populated by a village. The thick walls of the temple was reused, while one-roomed houses, a textile workshop, hundreds of store-houses and refuse pits were built. As for the pottery, hand-made black/dark brown sometimes red painted vessels with simple motifs appeared. In the Late Iron Age the settlement on the mound ceased and the center of the region was moved to Vezirköprü.

bulunmuştur. Geç Assur kralı II. Assurnasirpal'ın Nimrud heykelindeki (Caubet - Pouyssegur 2001: 122) gibi, orak kıyafetin takısı olarak kullanılmıştır. Yukarıda bahsedilen küvetin içinde, küçük ve çok delikli bir bank yer almaktadır (Fig. 14). Benzer bir küvet Boğazköy-Sarıkale kazılarında "banyo" denilen bir mekânda bulunmuştur (Seeher 2004: 68-70). Küvetin yanından çıkan pis su borusu, bu yorumu desteklemektedir. Oymaağaç Höyük'ün buluntularına göre kapı kulenin güneybatı, yani mabedin istikametine bakan odası, resmi bir amaç için kullanılmıştır. Büyük olasılıkla önemli insanlar (kral ailesinin bir üyesi?) Fırtına Tanrısı'nın mabedine gitmeden önce, burada yıkanmışlar, yağ sürmüşler, makyaj yapmışlar ve süslü kıyafetlerini giymişlerdir.

Hitit kral ailesi İç Anadolu'dan Güneydoğu Anadolu'ya kaçtığı zaman ve Hitit şehirleri (Nerik dâhil) tahrip edildiği zaman Nerik'in bu bölgedeki önemi son buldu. Erken Demir Çağı'nda Nerik kentünün yerinde bir köy yer almaktaydı. Tahrip edilen Hitit mabedinin kalın duvarları tekrar kullanılırken tek odalı evler, bir dokuma atölyesi, yüzlerce depo ve çöp çukurları yapılmış ve elde yapılmış siyah-koyu kahverengi, bazen basit motifli kırmızı boyalı çanak çömlekler kullanılmıştır. Demir Çağı'nın sonunda Oymaağaç Höyük'te yerleşim son bulur ve bölgenin merkezi Vezirköprü tarafına taşınır.

Fig. 14:
Küvetin içinde yer alan çok delikli bank

The perforated bank in the bathtub

KAYNAKLAR | REFERENCES

- www.nerik.de
 Bigli, Ö. 2004 *Anatolia, Cradle of Metals/Anadolu Dökümün Başığı*, İstanbul.
 Caubet, A. - P. Pouyssegur 2001 *L'Orient ancien*, Paris.
 Czichon, R.M. 2009 "Archäologische Forschungen am Oymaağaç Höyük in den Jahren 2005 und 2006", F.P. Daddi - G. Torri - C. Corti (eds.), *The Central-North Anatolia in Hittite Period. New Perspectives at the Light of Recent Excavations*, Roma: 25-31.
 2010 "Nerik'in İzinde / Nerik auf der Spur-Erste Forschungsergebnisse vom Oymaağaç Höyük", *Arkeoloji ve Sanat* 134: 17-30.
 Czichon, R.M. et al. 2011 "Archäologische Forschungen am Oymaağaç Höyük/Nerik(?) in den Jahren 2007-2010", *MDOG* 143: 169-250.
 2006 "Interdisziplinäre Geländebefragung im Gebiet von Oymaağaç -Vezirköprü/Provinz Samsun", *MDOG* 138: 157-197.
 Czichon, R.M. - J. Klinger 2010 "Karadeniz'deki Hititler Nerik-Zalpa", *Aktuel Arkeoloji Dergisi*, Kasım 2010: 58-65.
 Forlanini, M. 2011 "Le region autour de Nerik selon les sources Hittites", *SMEA* 52: 119-135.
 Haas, V. 1994 *Geschichte der hethitischen Religion*. (Handbuch der Orientalistik 15), Leiden.
 Klinger, J. 2009 "The Cult of Nerik - Revisited", F.P. Daddi - G. Torri - C. Corti (eds.), *The Central-North Anatolia in Hittite Period. New Perspectives at the Light of Recent Excavations*, Roma: 97-109.
 Krause, K. 1940 *Boğazköy, Tempel V, ein Beitrag zum Problem der hethitischen Baukunst*, İstanbul.
 Margueron, J.-Cl. 2004 *Man*, Paris.
 Seeher, J. 2004 "Die Ausgrabungen in Boğazköy-Hattusa 2003", *AA*: 59-26.